

DOSSIER

Vila i territori,
futur, present i passat

El present article pretén aportar un petit gra de sorra a la controvertida qüestió de la conscienciació social per a la salvaguarda del nostre patrimoni arqueològic i històric, el qual actualment es troba en un estat tal de degradació que pensem que és obligat d'actuar-hi urgentment. Aquesta petita aportació consisteix a presentar els treballs que en aquest sentit s'estan duent a terme al municipi de Molins de Rei, dins del marc d'activitats del Museu Municipal de la vila i amb el suport de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament. L'objectiu bàsic d'aquests treballs és realitzar la carta arqueològica del municipi, és a dir, la catalogació de jaciments o restes arqueològiques significatives, amb el propòsit que s'erigeixi en una eina ferma de conservació i protecció dels jaciments contra possibles destrosses incontrolades perquè es puguin conservar amb plenes garanties per a les generacions venidores. La carta, doncs, esdevindrà l'eina fonamental de legalitzar, mostrar i donar la seva veri-

la carta arqueològica té el propòsit de consolidar-se com un referent de consulta pràctic

table rellevància al nostre patrimoni i, al mateix temps, farà conèixer i difondre indrets cabdals en la configuració de la nostra identitat prehistòrica i històrica com a poble, per aconseguir més sensibilització de la població vers als nostres béns històrico culturals. En definitiva, la carta arqueològica té el propòsit de consolidar-se com un referent de consulta pràctic que clarifiqui els mecanismes de defensa del patrimoni i, per tant, sigui de consulta obligada en futures intervencions urbanes, rurals, d'equipaments o qualsevol altre tipus d'obra, pública o privada, que afectin les zones de risc o potencialment arqueològiques.

En aquest article tan sols parlarem dels bens corresponents a l'època

prehistòrica i a l'edat antiga i no fem cap referència als de l'Edat mitjana, perquè faria massa extens aquest treball. D'altra banda, no tenim la intenció d'aportar novetats, vist el punt de la recerca en què ens trobem i considerant aquest article com un punt de partida per a futures investigacions.

Introducció al marc legal

Abans de tot, és imprescindible fer una petita introducció sobre el marc legal que afecta tot el nostre patrimoni i, per tant, els elements i jaciments arqueològics.

En primer lloc, hem de dir que la conscienciació i sensibilització social vers el nostre patrimoni històric en general i arqueològic en particular està lluny de ser plenament satisfactòria. De la mateixa manera que, per exemple, es fan importants avenços en la conscienciació ecològica, especialment entre els més joves, no existeix una actitud semblant en el nostre camp de treball, el qual resta sempre en un segon pla darrere altres interessos de caràcter divers. Igualment, si bé s'ha avançat en l'aprovació d'una normativa específica per al patrimoni (Llei 9/93 del 30 de setembre de Patrimoni Cultural Català, DOGC n. 1807, d'11 d'octubre de 1993), no hi ha els suficients mitjans econòmics ni infraestructura com per desenvolupar-la plenament. Per aquesta raó, la deguda protecció d'aquests béns, de vegades, no és tot correcta perquè els ciutadans desconeixen; potser el que significa el nostre patrimoni, però també perquè el desconeixen les mateixes institucions que en gran part haurien de ser les responsables de protegir-lo i promoure'l per gaudir de la societat.

La importància del patrimoni és prou explícita a la Llei del Patrimoni Històric Espanyol (LPHE) i a la Legislació sobre Patrimoni Cultural de Catalunya (LPCC). La primera ens diu que "(...) en un estado democrá-

DOSSIER

Vila i territori,
futur, present i passat

tico estos bienes (els que constitueixen el nostre patrimoni històric) deben estar adecuadamente puestos al servicio de la colectividad en el convencimiento de que con su disfrute se facilita el acceso a la cultura y que ésta, en definitiva, es camino seguro hacia la libertad de los pueblos" (Preámbulo de la Ley 16/85). I la segona afirma que "El patrimonio cultural és un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional. Els béns que l'integren constitueixen una **herència insubstituïble** que cal transmetre en les millors condicions a les generacions futures. La protecció, la conservació, l'acreciment, la investigació i la difusió del coneixement del patrimoni cultural és una de les obligacions fonamentals que tenen els poders públics" (Preàmbul de la Llei 9/93).

De tot això es deriva que el patrimoni cultural, com a bé col·lectiu que és, té un valor social (identitat d'una col·lectivitat nacional, transmissió a les generacions futures,...), la qual cosa fa necessària la conservació, l'estudi i la difusió, tal com diu la Ley del Patrimonio Histórico Español: "La protección y el enriquecimiento de los bienes que lo integran (el patrimoni històric espanyol, que comprèn el patrimoni arqueològic) constituyen obligaciones fundamentales que vinculan a todos los poderes públicos, según el mandato que a los mismos dirige el artículo 46 de la norma constitucional" (Preámbulo de la Ley 16/85). I també com diu la Llei del Patrimoni Cultural Català: "La Generalitat de Catalunya, d'acord amb l'article 9 de l'Estatut d'autonomia i sense perjudici de les competències que l'article 149.1.28 de la Constitució assigna a l'Estat, té competència exclusiva en aquesta matèria. L'Administració local de Catalunya, d'acord amb la legislació local i amb aquesta Llei, assumeix importants atribucions de protecció del patrimoni cultural local, dins de l'esfera de les seves competències". (Preàmbul de la Llei 9/1993). És per

això que sempre que ens sigui possible tots tenim l'obligació de conservar, estudiar i difondre el nostre patrimoni cultural, ja que compleix una funció social ben definida. A més a més, creiem que és des de certes institucions de l'Administració d'on han de sorgir iniciatives de programació, coordinació i estímul per a la conservació, l'estudi i la difusió del nostre patrimoni cultural. Aquestes institucions haurien de garantir també tota la infraestructura necessària per a l'assoliment d'aquests propòsits, tal com diu l'article 46 de la Constitució Espanyola del 31 d'octubre de 1978, segons el qual: "Els poders públics garantirán la conservació i promourán l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i dels béns que l'integren, sigui quin sigui el règim jurídic i la titularitat. La llei penal sancionará els atemptats contra aquest patrimoni". L'article 3 de la LPCC també fa referència a aquest aspecte.

Per totes aquestes raons cal, entre d'altres coses, eines de treball que permetin a les institucions i, en aquest cas, a l'Ajuntament, protegir el seu patrimoni cultural i, particularment, l'arqueològic, mitjançant l'establiment de les categories fixades a la LPCC. En aquest sentit, per exemple, els catàlegs del patrimoni cultural, obligats per llei als municipis considerats històric-artístics (Llei 9/1993, art. 6.4), tot i els problemes de fons ², esdevenen una d'aquestes eines. Per aquesta mateixa raó, les cartes arqueològiques, si bé no obligades per llei, són necessàries perquè poden i han d'ampliar el nombre d'elements de qualsevol catàleg patrimonial.

En definitiva, considerem que cal documentar i donar la categoria de protecció que correspongui (Béns Culturals d'Interès Nacional, Béns Culturals d'Interès Local i la resta de béns que formen part del patrimoni cultural definides pels articles 1.2 i 1.3 de la LPCC) a tots aquests béns culturals, garantir-ne la protecció, amb el propòsit de poder llegar-los

DOSSIER

Vila i territori,
futur, present i passat

ben conservats a les generacions futures.

EL PROJECTE DE CARTA ARQUEOLÒGICA

El principal interès del nostre projecte de carta és de ser un nou i potent element per ampliar el catàleg municipal de protecció patrimonial, al mateix temps que permetrà difondre a tota la comunitat l'existència i la importància de les restes arqueològiques, perquè en faci un bon ús coneixent-les, gaudint-ne i identificant-s'hi, considerant-les un veritable bé propi, digne, igual com passa amb

La carta arqueològica és un apartat del projecte de l'Ajuntament per a la salvaguarda del nostre patrimoni cultural

el medi, de ser conservat i potenciat. Per a la realització d'aquesta tasca s'han establert sis fases de treball, tres de les quals ja estan finalitzades.

Presentació oficial del projecte de carta arqueològica.

Dins la campanya de l'Ajuntament de Molins de Rei d'exposar el Pla especial de protecció i rehabilitació del patrimoni arquitectònic, històric i natural, el 25 d'octubre de 1996, a la sala d'actes de Ca n'Ametller, es presentà el projecte de la Carta Arqueològica de la vila de Molins de Rei i els plantejaments de les directrius de treball.

La carta arqueològica és un apartat del projecte de l'Ajuntament per a la salvaguarda del nostre patrimoni cultural, què són especialment importants les restes arqueològiques i històriques.

Tot aquest projecte té el suport i del Museu Municipal, del qual som col·laboradors.

Catalogació del jaciments.

L'objectiu d'aquesta fase és catalogar els jaciments coneguts. S'ha fet necessària la consulta de tota la bibliografia generada per excavacions i prospeccions antigues i per l'estudi dels materials i estructures exhuma-des, però també hem revisat les visions de conjunt sobre determinades èpoques en què els jaciments de Molins de Rei han pogut tenir algun paper. Podem dir que ara com ara aquesta fase de recollida d'informació ja està llesta, per bé que resta encara pendent la localització i situació de tot el que s'ha catalogat damunt dels

Excavacions fetes al poblat ibèric de Santa Creu d'Olorda l'any 1980.

mapes. Aquesta part, i la visita de tots els jaciments coneguts per comprovar-ne l'estat de conservació, que ja pertany a la següent fase de treball, es podran dur a terme a la vegada.

El resultat de tota aquesta investigació ha estat la catalogació de nou jaciments coneguts gràcies a publicacions més o menys accessibles i de més o menys entitat. Breument comentats són els següents.

Can Canyet.³ Jaciment situat a la vora del riu, que data del Paleolític Mitjà (Würm II). Se'n recolliren 33 peces lítiques, que l'erosió havia dispersat. Es tractaria d'una ocupació temporal d'una comunitat caçadora-recol·lectora que desenvolupà, a més de la caça i la recol·lecció, la talla

DOSSIER

Vila i territori,
futur, present i passat

de Molins de Rei

APUNTS PER A LA REALITZACIÓ DE LA CARTA ARQUEOLÒGICA

David García i Rubert, Xavier López Cachero i Marc Parra i Gual

lítica i la fabricació d'estris i altres tasques d'aprofitament del medi i dels seus recursos naturals.

Fons del camí de Sta. Creu d'Olorda.⁴ Localitzat en un terraplè que voreja la part dreta del camí, a 200 m. del Castellciuró es trobà un sot lenticular d'un metre de diàmetre amb alguns còdols dins. S'ha interpretat com un fons de cabana o escombrera. Les ceràmiques són fetes a mà: una base plana i fragments de vasos grossos amb llengüetes, a més de vores, una d'una peça globular i una altra amb cordó llis i llavi pla amb impressions. Hi recolliren algunes restes faunístiques però no hi ha referències que fossin estudiades.

Els elements per poder establir dades o determinar-ne una funció són escassos, però tot i això podríem situar el jaciment dins un moment imprecís del Bronze Inicial, segons les darreres perioditzacions en ús⁵.

Sta. Creu d'Olorda.⁶ Entre els termes municipals de Molins de Rei, Barcelona i St. Feliu de Llobregat sobre una elevació allargada, es localitza aquest jaciment. Gràcies a les campanyes de defensa de l'indret i contra accions de la cimentera Sanson es va poder documentar l'existència d'una muralla encerclant l'àrea del poblat, el qual adaptat a l'orografia tindria una forma allargada i en angle, unint els dos turons que formen el jaciment. En un dels extrems, al turó de Can Ribes, va aparèixer una torre de planta circular que devia formar part del sistema defensiu del poblat. També es van localitzar diverses habitacions adossades a la muralla amb un carrer retallat a la roca, a més d'un conjunt de sitges. A partir de les troballes ceràmiques, d'un As ibèric d'Ilduro i d'una terracota la seva datació s'ha establert entre finals del segle IV o principi del III fins a mitjan segle I aC.

Plaça de les Bruixes I.⁷ Localitzat en un vessant d'un petit turó allargat a l'oest de l'antic camí de Sant Bar-

tomeu de la Quadra. Hi van fer un sondeig de 4 per 4 reduït a 2'60 per 2'60 m. a mitja excavació, gràcies al qual s'identificaren nombrosos fragments de ceràmica grisa monocroma i formes ibèriques, algunes amb decoracions pintades. Si prenem en consideració la presència d'una campaniana A (Lamb. 24/25), localitzada en superfície, el jaciment es pot datar entre del III i mitjans del II a C.

No sabem quina funció devia desenvolupar aquest jaciment, però sí que podem dir que ens trobem davant una extensa àrea on les prospeccions proporcionen abundant material arqueològic de cronologies semblants. La possibilitat que ens trobem davant d'un hàbitat no ha estat comprovada, ja que encara no s'ha descobert cap estructura susceptible de ser emprada com a habitació o que hi pogués formar part.

Plaça de les Bruixes II.⁸ A uns 150 m. de jaciment foren d'aquest altre jaciment, entre els anys 1972 i 1973, les excavacions descobriren dues estructures rectangulars pavimentades d'*opus signinum* (dipòsits 1 i 2 de 2'14 per 1'80 m. i 2'32 per 4'24 m. respectivament), una estructura circular (2'75 m. de diàmetre) i dues sitges (1'70 m. de diàmetre màxim les dues).

Durant el transcurs de les campanyes d'excavació aparegueren nombrosos fragments ceràmics, d'entre els quals cal destacar la presència de campaniana B (Lamb. 1 i 5-7), àmfores itàliques Dresel 1A i B, àmfores ibèri-

Poblat ibèric de la plaça de les Bruixes excavat l'any 1972.

DOSSIER

Vila i territori,
futur, present i passat

de Molins de Rei

APUNTS PER A LA REALITZACIÓ DE LA CARTA ARQUEOLÒGICA

David Garcia i Rubert, Xavier López Cachero i Marc Parra i Gual

ques de boca plana i olletes de ceràmica comuna, entre d'altres. El jaciment s'hauria de datar entre el tercer terç del segle II i el primer terç del I aC.

Aquestes dues estructures rectangulars demostren la presència d'una àrea dedicada exclusivament al processament d'alguna matèria encara per determinar. Els paviments dels dipòsits amb *opus signinum* i l'arrebossat de les parets ens indiquen que hi havia un espai condicionat per contenir algun líquid. A més cal comptar amb la presència d'un cordó hidràulic en secció de quart de cercle a les puntes i també d'unes depressions centrals en el paviment que devien servir per acumular les deixalles de la neteja. D'altra banda, les sitges segurament s'usaven per l'emmagatzematge d'algun tipus de cereals.

Alguns autors, com Palau-Ribes, veuen el jaciment a part d'un poblat ibèric proper del qual dependria. En canvi, d'altres autors, com Solias, consideren aquestes estructures pròpies d'una vil·la romana, ja que és en aquesta època quan els romans comencen a instal·lar-se progressivament a la costa catalana i per la presència d'elements propis de la construcció romana com *opus signinum*, les parets fetes i estucades amb morter i tegulae i imbrices.

Ca la Còrdia.⁹ En aquest jaciment, molt a prop de la masia del mateix nom, hi ha les restes d'una vil·la romana que fundada en època republicana, a cavall dels segles II i I aC. (ceràmica campaniana, àmfora i ceràmica comuna itàlica i ibèrica pintada). Les excavacions, portades a terme a principi dels 80, posaren al descobert unes estructures de caràcter agrícola, algunes amb presència d'*opus signinum*. La vil·la fou explotada fins al segle VI aC., quan hi arriben les darreres importacions. Igualment important es la seva presència prop de la Via Augusta, ja que el topònim medieval Duïsme

relacionat amb la milla Duodècima es troba localitzat en les immediacions del jaciment.

Can Rebella o les Argiles.¹⁰ Entre Molins de Rei i el Papiol, al lloc anomenat les Argiles, es localitza material ibèric i ceràmica de diferents èpoques. Es tracta de ceràmica comuna oxidada i reduïda a mà i d'àmfora de boca plana. Sense elements per datar-la, només podem suggerir que devia de tenir ús agrícola.

St. Bartomeu de la Quadra.¹¹ El jaciment és al costat de l'ermita de St. Bartomeu, en un camp de conreu prop del camp de tir. S'hi trobaren fragments de ceràmica comuna oxidada, àmfora de boca plana i ceràmica a mà. Segurament, es tracta d'un jaciment de caràcter agrícola, però no hi ha possibilitats de datar-lo.

Riu Llobregat.¹² Al llit del riu entre Molins de Rei i Sant Vicenç dels Horts, durant una extracció d'àrids, quedaren descolgats tot de materials arqueològics, d'entre els quals destaquem una sèrie de pivots d'àmfora itàlica, dos fragments d'un estri de ferro, un altre de bronze i altres restes, que suggereixen que l'indret podria haver estat un desembarcador fluvial, durant l'Alt Imperi.

DOSSIER

Vila i territori,
futur, present i passat

de Molins de Rei

APUNTS PER A LA REALITZACIÓ DE LA CARTA ARQUEOLÒGICA

David García i Rubert, Xavier López Cachero i Marc Parra i Gual

Evolució del poblament des de la Prehistòria fins a l'època romana.

Realitzar aquest capítol amb les dades de què disposem ara com ara és una mica arriscat; i això per diverses raons. En primer lloc, hi ha massa pocs jaciments és molt reduïda com per poder donar visions de conjunt i, encara menys, per avançar en l'estudi de l'evolució del poblament. En segon lloc, tampoc no podem fer conjectures sobre el comportament poblacional prehistòric o d'època ibèrica o romana de la nostra zona prenent de referència el coneixement d'altres zones properes, ja que la documentació és igualment escassa. En tercer lloc, l'escassetat d'excavacions i la poca rellevància d'alguna d'elles tampoc no ajuda a millorar la situació. En quart lloc, la intensitat del poblament actual a la comarca i les contínues agressions

la intensitat del poblament actual a la comarca i les contínues agressions al medi han fet desaparèixer nombrosos testimonis arqueològics

al medi han fet desaparèixer nombrosos testimonis arqueològics, irremediament perduts per sempre, que ens haurien ajudat a esclarir l'evolució del poblament durant les nostres fases d'estudi. En definitiva, el que ara presentem no són més que quatre idees i un punt de partida que caldrà contrastar un cop acabada la carta arqueològica, la qual permetrà avançar molt en l'estudi, i mentre es vagin desenvolupant altres treballs arqueològics a la zona.

Geogràficament, el poblament de la zona ha estat sempre determinat amb més o menys grau pel riu Llobregat, autèntic eix vertebrador de la comarca ja que el seu traçat longitudinal travessa la Serralada Litoral i enllaça la costa amb les planes de l'interior i ha estat tradicionalment una excel·lent via natural de comunicació. Probablement, doncs, els assenta-

ments de població sempre degueren ser importants, tot i que encara no podem avaluar-ne la veritable dimensió.

Els vestigis del Paleolític, són quasi irrelevants. L'únic el jaciment de Can Canyet, igual que la d'altres jaciments paleolítics de les riberes del riu Llobregat, per exemple el de Ca n'Albareda (Sant Feliu de Llobregat), només ens indica allò que és lògic, és a dir, el continu aprofitament d'aquest medi per part de l'home paleolític. Efectivament, les terrasses del riu Llobregat, com les de qualsevol altre riu, són font indispensable per a la recollida i selecció de matèries primeres lítiques que més tard eren modificades i utilitzades per les feines que l'home caçador-recol·lector desenvolupava per sobreviure. A més, l'aigua és també una font indispensable no sols per a l'home, sinó per a tots els animals. No seria estrany, per tant, que fos lloc de caceres, ja que els animals devien aprofitar el riu d'abeurador. Per tant, a les terrasses fluvials es poden trobar importants vestigis de la presència i l'activitat humana, però difícilment s'hi recullen més que no siguin estris de pedra perquè els grups humans que s'hi estableixen es caracteritzen per un alt grau de mobilitat. Només quan els assentaments són més freqüents, com passa amb les coves o els aixoplucs rocosos, les restes són més importants. Igualment en aquest sentit, cal afegir la degradació, natural i antròpica, que les terrasses han sofert des de sempre.

El Neolític no tenim cap jaciment localitzat, però això no vol pas dir que l'actual terme municipal de Molins de Rei restés despoblat al llarg de tant de temps. L'evidència de la Cova de l'Or¹³, a la divisòria dels termes municipals de Molins de Rei i Sant Feliu de Llobregat, és prou important com per a tenir-la present i ens fa pensar que hi ha un buit d'investigació que amb tota seguretat les prospeccions futures, esperem, ajudaran a omplir. Els materials ar-

DOSSIER

de Molins de Rei

APUNTS PER A LA REALITZACIÓ DE LA CARTA ARQUEOLÒGICA

David Garcia i Rubert, Xavier López Cachero i Marc Parra i Gual

queològics exhumats d'aquesta cova, una part important dels quals són al museu, proven la presència humana estable a la cova durant tota la Prehistòria, però sobretot durant tot el Neolític Antic i el Bronze Final.

De la mateixa manera esperem omplir el buit existent entre el Calcolític i l'Edat del Bronze, ja que ara com ara només hi ha el jaciment del camí de Sta. Creu d'Olorda, del qual s'exhumaren molt poques restes. La presència d'elements retardataris, com vores impreses i les llengüetes aplicades al cos dels recipients ceràmics, ens indiquen una fase antiga dins l'edat del Bronze Inicial tot i que poden perdurar fins a èpoques posteriors. D'altra banda, la inexistència d'acanalats típics del Bronze Final, fet no del tot determinant, és un altre argument a favor de la datació proposada. El fons del camí de Sta. Creu d'Olorda s'ha d'emmarcar, dins de la prehistòria

França o el Nord del País Valencià (metal·lúrgia, ceràmica campaniforme, del Grup del Nordest, amb apèndix de botó o polípodes, "formatges", empremtes d'estera, etc.). Tot i això, aquests elements no han estat encara documentats al nostre terme municipal, encara que alguns sí, que ho han estat en altres indrets de la nostra comarca.

Sense vestigis arqueològics datables al Bronze final, el qual esdevé el substrate a partir del qual el poblament evoluciona fins al món ibèric, passem a constatar una relativament important presència de jaciments ibèrics i romans de diferents èpoques.

el poblament d'època ibèrica a Molins de Rei cal entendre'l com una part d'una xarxa jerarquitzada de poblats que, d'alguna manera, trascendeix els límits municipals i abasta tota la comarca.

Mentre que la vida del jaciment de Sta. Creu d'Olorda es desenvolupa a final del segle IV o principi del III aC., l'activitat a la Plaça de les Bruixes data de final del III, principi del II aC., i la Plaça de les Bruixes II a cavall entre els segles II i I aC, moment en què també comença a haver-hi activitat a la vil·la de Ca la Còrdia. Intentarem fer una explicació més detallada de com evoluciona aquest poblament al llarg de tot el període ibèric i en relació al conjunt de la comarca.

Si bé no podem constatar el procés d'iberització a la zona perquè falten jaciments d'aquest moment datat entre els segles VII i VI aC., sí que podem deduir les transformacions succeïdes durant tot el període ibèric ple i iberoromà a partir de l'anàlisi dels jaciments del municipi. En primer lloc, el poblament d'època ibèrica a Molins de Rei cal entendre'l com una part d'una xarxa jerarquitzada de poblats que, d'alguna manera, trascendeix els límits municipals i abasta tota la comarca. En aquest

Vista general de Sta. Creu d'Olorda.

de la zona, en un període de continuïsmen que va des del Neolític Final fins a ben avançat el Bronze Inicial, en un moment d'enorme tradicionalitat en el comportament de les comunitats i amb pocs elements rellevats tot i el desenvolupament de la primera metal·lúrgia i la presència d'elements que impliquen la inclusió de la zona dins d'un marc de relacions comercials o d'intercanvi més àmplies, per exemple amb el Sud de

DOSSIER

**Vila i territori,
futur, present i passat**

de Molins de Rei
APUNTS PER A LA REALITZACIÓ DE LA CARTA ARQUEOLÒGICA

David Garcia i Rubert, Xavier López Cachero i Marc Parra i Gual

sentit, s'ha de destacar el poblat de Sta. Creu d'Olorda habitat des de final del IV o principi del III aC. fins a mitjan I aC., que ocupà, tant per la seva situació estratègica (dalt d'un turó i amb bona vista per controlar les vies de comunicació i el territori d'explotació econòmica, agrícola principalment) com per les seves hipotètiques dimensions i per la importància d'algunes de les estructures documentades (muralla, possible torre defensiva), un rellevant lloc dins d'aquesta jerarquia, de manera que alguns autors¹⁴ el situen en un graó superior amb funcions de redistribució i serveis polítics, religiosos i econòmics, entre d'altres. En canvi, altres jaciments tindrien funcions més específiques i àdhuc especialitzades dins d'una economia més ample del territori. En aquest cas tenim la Plaça de les Bruixes I que és gairebé segur que llevors, coetàniament, devia tenir una funció agrícola, de producció alfarera o una altra encara no documentada. D'altra banda, desconeixem el paper que podrien haver desenvolupat altres jaciments no ben datats del tot, com Can Rabella o Sant Bartomeu de la Quadra, que bé haurien format part, com a centres menors dependents, de l'organització territorial que tenia per focus Sta. Creu d'Olorda, bé s'haurien de datar amb posterioritat, la qual cosa els situaria en el tipus d'ocupació poblacional que es desenvoluparà més tard.

Aquesta situació comença a canviar a mitjan segle II aC. i principi del segle I aC., quan la dominació romana es fa palesa en la modificació o reestructuració del sistema d'aprofitament econòmic de la zona i paral·lelament, es va desarticular la xarxa jerarquizada d'assentaments anterior¹⁵. Efectivament, assistim a la implantació de les villae romanes i el que això comporta, és a dir, un hàbitat dispers i una explotació agrícola especialitzada (vi segurament) orientada a proveir uns mercats més amplis que depassen de llarg la subsistència local. En aquest cas, la Plaça

de les Bruixes II i la vil·la romana de Ca la Còrdia, ambdues datades a partir d'aquest mateix moment, poden exemplificar perfectament aquest nou model d'explotació del territori. D'altra banda, és important el jaciment del riu Llobregat, ja que se suposa que és un petit desembarcador fluvial que posaria en contacte comercial les zones del delta amb les de l'interior i a l'inrevés. A més, devia posar en relació els jaciments contemporanis de Ca la Còrdia i Can Reverter i Can Perals a St. Vicenç dels Horts amb un comerç important durant l'època de l'alt imperi¹⁶.

La mateixa importància comercial tindria la Via Augusta, documentada per alguns autors¹⁷, al seu pas per la milla dotze a les rodalies de l'ermita de St. Pere de Romaní i molt a prop de la vil·la de Ca la Còrdia. Precisament, la construcció de la Via Augusta i la fundació de la colònia Barcino a final del tombant d'era, constituïran el pas definitiu per a la reestructuració econòmica del territori amb un control administratiu efectiu localitzat a la ciutat de Barcino i articulada gràcies a aquesta important via de comunicació.

A partir d'aquest moment i fins a l'Alta Edat Mitjana només Ca la Còrdia dona fe de la pervivència del poblament al nostre terme, situació que tan sols pot ser atribuïble evidentment a les mancances de la investigació.

Realització d'una prospecció arqueològica intensiva.

Aquest treball es realitzarà per avançar en el coneixement arqueològic de la zona. Implica la realització específica d'una fitxa de prospecció prou potent com perquè permeti recollir el màxim nombre de dades sobre jaciments nous i els ja coneguts.¹⁸ Tot això, permetrà la realització d'estudis espacials del territori per avaluar la importància i intensitat del poblament humà durant les dife-

DOSSIER

Vila i territori, futur, present i passat

rents èpoques estudiades.

Realització d'accions concretes.

Totes aquestes fases anteriors tindran com a conseqüència una sèrie d'accions concretes, com poden ser sondejos per resoldre problemes concrets del jaciment o verificar l'extensió de l'àrea arqueològica, excavacions puntuals per investigar l'evolució prehistòrica de la vila, mesures de protecció i consolidació, i la posterior difusió de tots els resultats obtinguts exposicions, conferències, comunicacions en jornades, congressos, etc.

Difusió dels resultats.

Periòdicament, s'aniran presentant els resultats que es vagin obtenint a partir de les intervencions derivades de la realització de la carta arqueològica. El coneixement d'aquesta informació per part de la població és per a nosaltres una der les tasques més ineludibles.

CONCLUSIONS

La naturalesa de la nostra carta, que recull totes les èpoques malgrat que aquí només fem referència a les més antigues, fa evident que el treball no s'acaba aquí, sinó que tan sols comença, ja que a partir d'ara el que cal és augmentar el nombre d'elements catalogats, ja sigui a partir de descobriments nous ja sigui pel reconeixement del valor cultural que un jaciment prehistòric o històric pugui tenir per a la identitat de la nostra vila. És per aquesta raó que la carta ha de restar oberta a futures incorporacions.

Volem proporcionar una base ferma per a la conservació del nostre patrimoni arqueològic per tal de llegar-lo amb garanties a futures generacions. D'aquesta manera, pretenem localitzar i reconèixer els llocs impor-

tants per aplicar-hi mesures preventives contra la degradació o destrucció que podrien fer desaparèixer els jaciments. La carta vol erigir-se en una eina de protecció del patrimoni arqueològic. Contràriament, si acabés esdevenint un simple recull de llocs i elements d'interès arqueològic seria un fracàs. En aquest sentit, caldria una normativa que fes referència específica a qualsevol tipus d'intervenció que afectés els elements catalogats. De moment, la carta vol ser un referent de consulta pràctic que condicioni les futures intervencions urbanes, rurals, d'equipaments o qualsevol altre tipus d'obra, pública o privada, que pugui afectar les zones de risc o potencialment arqueològiques. Tot i això, no ha d'ésser incompatible amb actuacions que incloguin processos de restauració, reestructuració o canvis de la funció de l'edifici en els seus espais, per exemple, els medievals o els més moderns. En definitiva, una eina de consulta útil per als serveis tècnics urbanístics de l'Ajuntament.

La nostra intenció és difondre el patrimoni, conservar-lo i gaudir-lo, qüestió que no cal oblidar, és la finalitat de tota investigació sobre aquests temes tal com prescriu la Llei del Patrimoni Cultural Català. A més, aspirem que aquest projecte sigui un model aplicable i exportable a altres municipis, ja es preveu la localització, documentació i protecció de zones de risc arqueològic i/o històric. ◀

DOSSIER

Vila i territori,
futur, present i passat

de Molins de Rei

APUNTS PER A LA REALITZACIÓ DE LA CARTA ARQUEOLÒGICA

David Garcia i Rubert, Xavier López Cachero i Marc Parra i Gual

NOTES

1. El subratllat és nostre.
2. Per aquesta qüestió referim a MENÉNDEZ, X. "L'exercici professional de l'arqueologia a Catalunya en el marc de la Legislació de Patrimoni Cultural i de la Legislació de Règim Local", Jornades sobre la problemàtica del jove arqueòleg: I després de llicenciar-te, què?, 1997, Barcelona, p: 59-69, esp. 66.
3. GRÀCIA i IBÀÑEZ, Mª V. "Tres asentamientos paleolíticos en el valle inferior del Llobregat", *Estrat*, núm. 2. (1990), Igualada.
4. VICENTE, J. "Resumen de las excursiones realizadas en el pasado trimestre", *Puig Castellar*, núm. 2, 1a època (1961), Sta. Coloma, p. 2-3. PETIT i MENDIZABAL Mª À. *Contribución al estudio de la Edad del Bronce en Catalunya* (comarcas del Moianès, Vallès oriental i occidental, Maresme, Barcelonès y Baix Llobregat). Tesis doctoral inèdita, Universitat Autònoma de Barcelona, 1985, p: 399-402, làm. LXXXIX, n. 1-4.
5. MAYA, J. L. i PETIT, Mª À. "L'edat del Bronze a Catalunya. Problemàtica i perspectives de futur". *Xè Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà*, 1994, Puigcerdà-Osseja, p. 16-31.
6. MATEU LLOPIS, F. "Hallazgos monetarios", *Ampurias*, vol. XIII (1951), Barcelona, p. 237. BALIL, A. "El poblado layetano de Puig de Olorde", *Archivo Español de Arqueología*, XXV (1952), p. 379-380, Madrid. BERGUEDA, E. "Poblado ibérico de Sta. Creu d'Olorda (Molins de Rei)", Publicacions del Museu de Molins de Rei, Monografia núm. 1 (1975), Molins de Rei, Barcelona. GRANADOS, J. O. "Excavaciones en el poblado de Sta. Creu d'Olorda", *Informació Arqueològica*, vol. XXVI, Gener-abril (1978), Institut de Prehistòria i Arqueologia, Diputació de Barcelona, Barcelona, p. 38-39. "Sta. Creu d'Olorda, Molins de Rei", *Excavacions Arqueològiques a Catalunya en els darrers anys*, 1982, Generalitat de Catalunya, Barcelona, p. 177-178. MIRO, M. T.: *Terrecotes hel·leniques de Catalunya*, Tesis de llicenciatura inèdita, Universitat de Barcelona, 1985, p. 66-67, 118 i làm. 37. MAYORAL, F.: "Resultats de l'excavació d'urgència realitzada a la Creu d'Olorda (St. Feliu de Llobregat)", *I Jornades d'Arqueologia del Baix Llobregat*, vol. I (1989), Castelldefels, p. 171-176. SOLIAS ARÍS, J. M.: *El poblament del curs inferior del Llobregat en època ibèrica i romana*, Tesis Doctoral inèdita, Universitat de Barcelona, 1990, p. 1787-1803.
7. PALAU-RIBES, M.: *El jaciment de la plaça de les Bruixes*. Tesis de llicenciatura inèdita, Universitat de Barcelona, 1978. BERGUEDA, E.: *Jaciment ibèric de la Plaça de les Bruixes. Molins de Rei (Baix Llobregat)*, publicacions del Museu Municipal de Molins de Rei, núm. 7 (1984), Molins de Rei, Barcelona. SOLIAS ARÍS, J. M.: "La romanització en el curs inferior del Llobregat", *I Jornades Arqueològiques del Baix Llobregat*, vol. II (1989), Castelldefels, p. 57-119. SOLIAS ARÍS, J. M.: (1990) *op. cit.*, p. 1711-1719.
8. PALAU-RIBES, M.: *op. cit.* BERGUEDA, E. (1984) *op. cit.* SOLIAS ARÍS, J. M. (1989) *op. cit.* SOLIAS ARÍS, J. M.: (1990) *op. cit.*, p. 1722-1738.
9. JULIÀ, M.: "Apunts per a una història de Molins de Rei. El món ibèric", *Butlletí d'Informació*, núm. 6, abril (1983), Museu de Molins de Rei, Molins de Rei, p. 11-12. "Apunts per a una història de Molins de Rei. La romanització", *Butlletí d'Informació*, núm. 7 (1984), Museu de Molins de Rei, p. 10. BERGUEDA, E., JULIÀ, M., SOLIAS, J. M.: "Excavacions a Ca la Còrdia", *Butlletí d'Informació*, núm. 7 (1984) Museu de Molins de Rei, Molins de Rei, p. 3. JULIÀ, M., PUIG, F., SOLIAS, J. M.: "Introducció a l'estudi del poblament ibèric i romà del curs inferior del Llobregat", *Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos* (1985), El Prat de Llobregat. SOLIAS ARÍS, J. M.: (1989) *op. cit.*, p. 57-119; (1990), *op. cit.* p. 1741-1776. JULIÀ, M., BERGUE-

- DÀ, E., SOLIAS, J. M.: "Ca la Còrdia, Molins de Rei", *Època romana i Antiguitat Tardana. Campanyes 1982-1989 i 1993*, Col. Anuari d'Intervencions arqueològiques a Catalunya, Generalitat de Catalunya, Barcelona, p. 87.
10. CORTADELLA, J., MENÉNDEZ, X., PERA, J. RIGO, A.: "Anàlisi sobre la distribució espacial dels assentaments ibèrics al Baix Llobregat", *I Jornades Arqueològiques del Baix Llobregat*, vol. I (1989), Castelldefels, p. 231-234. SOLIAS ARÍS, J. M.: (1990) *op. cit.*, p. 1783.
11. CORTADELLA, J. *et alii*, *op. cit.* SOLIAS ARÍS, J. M. (1990) *op. cit.*, p. 1807.
12. SOLIAS ARÍS, J. M. (1990) *op. cit.*, p. 1778-1781
13. Els darrers treballs generats a partir d'aquest jaciment han estat: GRANADOS, J. O.: "Notas sobre el Neolítico de la Cova de l'or, St. Feliu de Llobregat, Barcelona", *El Neolític a Catalunya. Taula rodona de Montserrat* (1981), publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 145-160. "Cova de l'Or o dels Encantats, St. Feliu de Llobregat", *Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys* (1982), Barcelona, p. 73-73. PETIT i MENDIZABAL, M. À.: (1985) *op. cit.*, p. 485-493, làms. LXXX-LXXXI.
14. CORTADELLS, J. *et alii*, *op. cit.* SOLIAS ARÍS, J. M.: (1990) *op. cit.*, p. 704-713.; "El curs inferior del Llobregat en època ibèrica i romana. Evolució històrica i models de poblaments", *Estrat*, núm. 6 (1993), Igualada, p. 77-103. IZQUIERDO, P., SOLIAS, J. M.: "El Baix Llobregat en època ibèrica i romana", *I Jornades de Recerca Històrica i social del Baix Llobregat*, St. Feliu de Llobregat (1993), p. 329-351.
15. SOLIAS, J. M.: "La romanització del Baix Llobregat", *La Sentiu*, núm. 18 (juny, 1992), 2a època, Museu de Gavà.
16. JULIÀ, M. *et alii*, *op. cit.* SOLIAS ARÍS, J. M. (1990) *op. cit.*, p. 1781.
17. MORAN, J.: "Els noms de lloc al Baix Llobregat", *I Jornades d'Estudi sobre el Baix Llobregat*, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, St. Feliu de Llobregat, 1982. SOLIAS ARÍS, J. M.: (1990) *op. cit.*, p. 379-384. MOREU-REY, E.: "Toponímia Antiga i Moderna del Pla de Barcelona", *El pla de Barcelona i la seva història. I Congrés d'Història del Pla de Barcelona*, Barcelona 1984, p. 89-100. JORDÀ, J. M.: *L'ermita de Sant Pere de Romaní i el seu entorn. De l'antic terme de Sta. Creu d'Olorda, Molins de Rei* 1985. FABRÉ, G., MAYER, M., RODÀ, I.: *Inscriptions romaines de Catalogne. I Barcelone (sauf Barcinò)*, París 1984, p. 35-36. FABRÉ, G., MAYER, M., RODÀ, I.: "A propos du Pont du Martorell: la participation de l'armée de l'aménagement du réseau routier de la Tarraconaise orientale sous Auguste", *Table ronde internationale. Epigraphie Hispanique problèmes de méthode et d'édition*, 1984, París, p. 282-288. MENÉNDEZ, X., SOLIAS, J. M.: "El recorregut de la Via Augusta de Barcino a Ad Fines", *Colloque voies romaines du Rhône a l'Ebre. Via Domitia et Via Augusta*, Perpignan, 1989. PALET i MARTINEZ, J. M.: *Estudi territorial del Pla de Barcelona. Estructuració i evolució del territori entre l'època ibero-romana i l'altmedieval. Segles II-I aC. - X-XI dC*. Estudis i Memòries d'Arqueologia de Barcelona, núm. 1, Centre d'Arqueologia de la Ciutat, Barcelona, 1994, p. 164-177.
18. Per raons d'espai no podem reproduir aquestes fitxes en la seva totalitat. Tan sols avançarem que consta de tres mòduls, un d'inventari general amb totes les dades geogràfiques possibles, un segon de registre de les dades de prospecció i un altre de descripció i registre del material recollit.